

12.04.2019

POL-2019-12766

VM151:00/2018

Lausunto AuroraAI:n kehittämis- ja toimintasuunnitelmasta vuosille 2019-2023

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa kansallisen tekoälyohjelma AuroraAI:n kehittämis- ja toimintasuunnitelmasta vuosille 2019–2023.

Poliisihallitus lausuu asiasta seuraavaa liittyen lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin:

1. Kohti ihmiskeskeistä yhteiskuntaa

Miten hyvin ja ymmärrettävästi konsepti on kuvattu

lausuntomateriaalissa? Mikä on erityisen hyvää ja mikä jäi epäselväksi?

Raportissa on kuvattu kansalaisten (sähköisen asioinnin) näkökulmaa kattavasti. Poliisihallitus kuitenkin toteaa, että tekoälyn hyödyntäminen myös viranomaisten sisäisissä operatiivisissa sekä viranomaisyhteistoiminnan prosesseissa tulisi asiassa huomioida, koska ne vaikuttavat välillisesti esimerkiksi kansalaisille tarjottaviin lakisääteisiin viranomaispalveluihin.

Eettiset ja juridiset kysymykset on hyvin nostettu raportissa esille. Eettisen näkökulman keskeisyys on erittäin kannatettavaa. Samalla on muistettava, että eettisyys riippuu sitä arvioivasta joukosta suoraan ja siksi sen työstämiseen olisikin tärkeää saada mahdollisimman laaja osallistujajoukko työhön mukaan.

Kansallisen tekoälyohjelman AuroraAI:n esiselvityshanke ehdottaa valituissa elämäntapahtumissa ja liiketoimintatapahtumissa kohti ihmiskeskeistä yhteiskuntaa vievän toimeenpano-ohjelman käynnistämistä. AuroraAI:n avulla ihmiset saavat uudenlaisen tavan huolehtia omasta kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnistaan sekä sujuvia, vaikuttavia ja oikea-aikaisia palvelukokonaisuuksia elämän eri tilanteisiin ja tapahtumiin. Esiselvityshankkeen vahvuutena on, että toimeenpano käynnistetään tunnistamalla keskeiset elämäntapahtumat ja liiketoimintatapahtumat tiiviissä yhteistyössä kansalaisten ja yritysten kanssa. Yhteistyöllä selvitetään kansalaisilta ja yrityksiltä keskeiset elämäntapahtumat ja liiketoimintatapahtumat, joiden ympärille muodostetaan palveluekosysteemit avoimena yhteistyönä. Tämän osalta kehityksessä olisi tarkoituksenmukaista edetä hallitusti ja iteratiivisesti, jotta eri osakokonaisuuksien hyödyt saadaan toteutettua.

Palvelukokonaisuuksia suunniteltaessa ja palveluekosysteemeitä kehitettäessä, tulisi huomioida valtionhallinnon eri puolilla jo tehty työ tämän suh-

teen. Palvelutietovarannon ohessa on kehitetty mm. elämäntilanteisiin pohjautuvaa rakennetta sekä oppaita joidenkin yleisimpien tilanteiden avuksi. Lisäksi esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön "Luvat ja valvonta" -kärkihankkeessa luodaan jo yhteistä palveluekosysteemiä, joka pohjaa elämän- tai työelämäntilanteisiin ja kokoaa niihin liittyviä palvelukokonaisuuksia yhteen viranomaisista riippumattomaan palvelukerrokseen.

2. AuroraAI-toiminta 2019–2023

Toimeenpanosuunnitelmassa on kuvattu toiminnan muutos, joka käynnistetään tiiviillä yhteistyöllä kansalaisten ja yritysten kanssa keskeisten elämäntapahtumien ja liiketoimintatapahtumien tunnistamiseksi. Mikä on erityisen hyvää ja mikä jäi epäselväksi?

Raportissa on kuvattu kansalaisten (sähköisen asioinnin näkökulmaa) kattavasti. Poliisihallitus kuitenkin toteaa, että tekoälyn hyödyntäminen myös viranomaisten sisäisten sekä yhteistoiminnan prosesseissa tulisi jatkossa huomioida. Sähköisen asioinnin palvelut vaativat taakseen myös viranomaisen prosessin sujuvoittamisen (esimerkiksi asiankäsittely ja siihen liittyvä päätöksenteko) sekä siihen liittyen taustajärjestelmien kehittämisen resursointi.

Pilottiin valitut elämäntapahtumat raportin mukaan olivat:

1. Muutto opiskelupaikkakunnalle
2. Kiinni työelämässä osaamisen kehittymisen avulla
3. Lasten ja vanhempien hyvinvointi muuttuvissa perhesuhteissa

Edellä mainitut elämäntapahtumat ovat sellaisia, joissa poliisilla ei ole tunnistettu tai suunniteltu olevan ainakaan keskeistä roolia, mutta kuitenkin niiden toimivuus takaa myös poliisitoiminnan käyttöön ajantasaiset ja laadukkaat tiedot. Lausunnossa on nostettu (kohta 3) alustavasti sellaisia elämäntapahtumia, jotka voisivat kytkeytyä myös poliisin toimintaan tai palveluihin. Näitä voidaan tarvittaessa jatkossa tarkastella tarkemmin.

3. Organisaatioiden kytkeytyminen ja toimeenpanon tuki

AuroraAI-toimeenpanon onnistuminen edellyttää laajaa yhteistyötä eri organisaatioiden kesken. Näettekö, että organisaationne olisi kiinnostunut kytkemään toimintansa osaksi muodostettavia palveluekosysteemejä? Minkälaista tukea organisaationne silloin tarvitsisi?

Poliisi on omassa toiminnassaan ja palveluissaan havainnut, että tekoälyratkaisuilla olisi poliisin toiminnan kehittämisestä merkitystä. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan nimenomaan turvallisuusviranomaisten toiminnassa tekoälyn hyödyntäminen on keskeistä datan määrän valtavan kasvun ja monimuotoisuuden vuoksi erityisesti rikostutkinnan ja rikosten ennaltaehkäisyn osalta sekä erilaisissa valvontatehtävissä. Näissä on keskeisesti kyse salassa pidettävän tiedon käsittelystä. Siksi Poliisihallitus toteaa, että kansalaisille tarjottavien palveluiden lisäksi tekoälyn kehittämisen tukea ja investointirahoitusta suunniteltaessa tulisi se mahdollistaa myös viranomaisten operatiivisen toiminnan kehittämiseen. Tähän liittyen erityisesti

seuraavien resurssien ja tuen suunnittelussa poliisin operatiivinen toiminnan kehittäminen tulisi ottaa huomioon:

- *Varataan 100 meur momentti (VM) ihmiskeskeisen, tietoturvallisen ja eettisesti kestävä yhteiskunnan toimeenpanoon kohti tekoälyn aikakautta. Jyvitetään 31 momentin määrärahat vuosille 2020 – 2023 seuraavasti: 20 meur 2020, 20 meur 2021, 30 meur 2022, 30 meur 2023). Määrärahalla voidaan käynnistää n. 10-20 palveluekosysteemiä valituissa elämäntapahtumissa ja liiketoimintatapahtumissa. Luodaan poikkihallinnollinen valmisteluryhmä, joka käsittelee ja puoltaa AuroraAI palvelumallienkäyttöönoton rahoitusesitykset hakemuksista päätettäväksi.*
- *Vahvistetaan toimeenpanoa perustamalla toiminnan muutoksen tuki –tiimi ja yhteinen AuroraAI-tilannekeskus. Lisäksi perustetaan AuroraAI-verkon tuki Väestörekisterikeskukseen.*

Myös poliisin toimialueella käsitellään tietoa useista eri elämäntapahtumista, joissa koostetuista palveluista voisi olla apua. Tietyissä lupa-asioissa kuten yleisötilaisuuksien järjestämisessä on liityntöjä moneen eri viranomaiseen, ja aloittelija hyötyisi neuvonnasta, joka kattaisi kootusti ne kaikki (työ on jo käynnissä ja tähän on tulossa neuvonnan lisäksi yhteinen ”asiointijärjestelmä” jossa tapahtumajärjestäjät voivat hoitaa kaikki tapahtumajärjestämiseen liittyvät asiansa.) Monissa elämäntapahtumissa olisi tilausta ennaltaehkäisevälle turvallisuustyölle. Poliisi voisi tarjota eri tilanteissa turvallisuuteen liittyviä ohjeita. Rikoksen uhriksi joutuminen on aina merkittävä elämäntapahtuma, jossa voi olla liityntöjä moniin eri toimijoihin. Rikoksen uhri voi joutua ilmoittamaan esimerkiksi tunnistusasiakirjansa anastetuiksi, sulkemaan maksukorttinsa, hankkimaan neuvontaa taloudellisista menetyksistä selviytymiseksi, hakeutumaan kriisiapuun tai etsimään oikeusapua. Neuvot vastaavien tilanteiden välttämiseksi jatkossa voivat myös olla hyödyllisiä. Rikoksen uhri voi olla poissa tolaltaan ja siksi asioiden hoitaminen voi tuntua ylivoimaiselta: yksilöllinen, hienotunteinen palveluautomaattikka voi tässä olla suureksi avuksi. Edellä mainittujen näkökohtien huomioiminen AuroraAI:n kehittämisessä edellyttäisi kansalaisten sähköisen asioinnin näkökulman huomioimisen lisäksi poliisin toimintaprosessien sekä viranomaisten ns. taustajärjestelmien kehittämiseen panostamista.

4. Yleiset huomiot, kommentit ja palaute

AuroraAI:n tavoitteena on muodostaa kokonainen verkosto älykkäitä palveluita, joita julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat voivat rakentaa yhdessä rinta rinnan. Poliisi on Hallinnon turvallisuusverkko TUVE:n käytövelvoitettu toimiala. TUVE-viranomaisten tarpeet ja rajoitteet TUVE-ympäristön käytössä tulisi ottaa huomioon AuroraAI:n kehittämisessä.

Poliisin omistaman, poliisitoimintaan liittyvien salassa pidettävien tietojen käsittelyyn liittyvien säädösten ja muiden vaatimusten huomioiminen on keskeinen edellytys kehitettävien palvelukokonaisuuksien hyödyntämisessä poliisin osalta.

Eettiset ja juridiset kysymykset on hyvin nostettu raportissa esille. Eettisen näkökulman keskeisyys on erittäin kannatettavaa. Tekoäly on monille mys-

tinen asia ja ihmisillä on aiheeseen liittyviä pelkoja. Läpinäkymätön ja kasvoton kone, joka tekee päätöksiä, on pelottava, mutta hienovarainen botti, joka oppii tuntemaan käyttäjänsä ja mukautuu hänen mieltymyksiinsä, joka toisaalta voi olla miellyttävä käyttöliittymä mutkikkaisiinkin palveluihin. Luonnollista kieltä hyvin ymmärtävän käyttöliittymän kehittäminen on ihmiskeskeisen tekoälyn keskeinen haaste ja edellytys, josta toivottavasti löytyy hyödyntämismahdollisuuksia myös muihin sovelluksiin.

Älykäs, räätälöity opastus on erittäin tärkeä kehityskohde nyky maailmassa, jossa kehitys on nopeaa, palvelut muuttuvat yhtenäen ja väestö ikääntyy. Henkilökohtainen digitaalinen apulainen, jolla on käytössään monituhantisen käyttäjäjoukon yhteenlaskettu tietämys, auttaa varmasti monia etenkin vaikeissa elämäntilanteissa. Toisia se voi myös passivoida: mitään ei enää tarvitse itse aktiivisesti selvittää, kun apulainen tietää aina, mitä täytyy tehdä. Digiriippuvuus voi lisääntyä, jota tulee arvioida osana kehittämisestä.

Tietohallintopäällikkö

Janne Suuriniemi

Ylitarkastaja

Heikki Makkula

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 12.04.2019 klo 10:47. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Jakelu

VM / kirjaamo

Tiedoksi

Tietohallinto / POHA